

MATTHAEI

VVESENBECKI,

In

PANDECTAS IVRIS CIVILIS,

& Codicis Iustinianei, Lib. iix.

Commentarij.

*Hic quidem nunquam ante à editi illi vero sub PARATITLORVM nomine iam sapienter
ob diligentem recognitionem & insignem accessionem
nonius similes prodeunt.*

CVM INDICE GEMINO.

1710
1710
1710

A 1000 1000

*fractum & rotulatum non uero cum
expungente geruntur.*

L V G D V N I,
APVD BARTHOLOMÆVM HONORAT.
M. D. LXXXIII.

COLL. SOC. IESV SALM. EX DONO REGVM

Este libro esta en regad
en forme de manuscrit
gabris publicado el año
de 1710 y en su desapar
comunicado del Banco de
los Alumnos del Colegio
de la Universidad de Salamanca
el año de 1762 q
se acordó de destruirlo

Alfonso del Cen

Tlavor el 1762

Matheo Jimenez

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
COMITI PALATINO, AD RHENVM
Sacri Romani Imperij Archidapifero, & Electori,
Duci Bavariae, &c.

Vod Marcus Crassus apud Ciceronem, de illa quam tantopere miratur, vobis dicendi facultate, rectissime statuit, nunquam tam non in epistola esse, quicunq[ue] est necessaria: idem ad totum suscepit huius subscriptionis genus, iudicis doctorum, et vere sapientum, et solet, et certe potest accommodari. Quocum interpleriusque constat illud quod certum est, in hoc imminenter cum humanae occasione, circumactaque iam ferme precipitatu anni periodo, frustra tantum laboris in hisce politicis studiis paulo post desituri, consumi scribendis, accurationem huic argumenti laboris jam magis quam necessariam, pre melioribus cogitationibus atque actionibus, que & necessario suscipi debent, et esse salari possunt, perperant, neque recte praeuerti. Quocirca dandam potuisse esse cuique operam, ut ab occupatione transirentur & eaducarum feriatur rerum, an plus, ut & religiosis & invocationis assidua exercitiis, aduentanti Dei filio, & ad calculum mortuos iuxta cunctosq[ue] propediem revocaturo, probatolemus: ac ita vita summi, animaq[ue] constituti: ut ipsius munere concessuq[ue], cernere promissam cœlestis vite hereditatem, & stabili certaq[ue] bonorum aeternorum possisi me perfrui deus possimus.

Ad quam quidem curiam et meditationem omnium operum humanorum longe maximam, maximeq[ue] salutarem, etiam asperitas presentium temporum, Reipub. & astatas et perturbationes, & aliaq[ue] non petacerbitum communes omnium, tum priuati singulorum casus, excitare non interces animos: & communere debebant. Quid enim est pro se rebus & spissam in corporatis et aspectabilibus, quo prouida mens acquiescat aut quid non potius à distillissimo harum eruminarum conspectu sensuq[ue] ad piam cœlestium bonorum meditationem, scuocet intelligentem, & abducatur? cum vel & universa mundi natura, suis iactus se fiaetq[ue] laboribus, et effera sensu, ac hominum flagitia velut morbis conficata letalibus, ad eandem modum trahat, sed unquam alias, certe nunc in primis cum quadam aeterno padoxia feratur et anhelet. Accedit miserrima, qua præcūlis est, Reipub. fortuna, & inenarrabiles uerbis Ecclesiæ, hoc in extremo seculorum agone, durissimis angustiis, et seuisimis doloribus lacerata. Experimus captum esse iam impetum instissime ira divina, que uicit adulteri, humanos finire properat et punire furores. Quam multiplex et ad horrorem deformis opinionum, cultuum, atque morum confusio res corrupcis publicas priuatasq[ue] minirunt est in conspectu. Quanta ueritatem agrafescunt impij spiritus, et ultimum hoc tempus suum perbachtantes, quid in nos moliantur & laborent, quam Reipub. nolet, Ecclesiæ peritem perniciem singulu in uincere conentur: exempla quotidie tragica propemodum in oculos incurrentia, cuius non omniu[m] habent, luculentem exhibent atque demonstrant.

Qua cum tanta sint, quanta non modo verbi explicare, sed etiam cogitatione quoque complecti diffidebit: equam non piam mentem ab his inanis sum, et uerbis expertibus humanæ sapientie doctrinis, au meliorum rerum accurationem, & salutem cum sua, sum publica procurationem, sequacem & poterant & debebant? Haec ipse metum sapientis, videtur interdum peccare mali, cum præstis optimarum et diuinarum commendationum studiis, tam opero conatu dedo me celebranda et iurisprudentia: suum quidem in hac mortali vita habens resum, sed qui nec illarum cum occupationum utilitate comparandus est: neque ad illam summans, quatuor petiunt beatitudinem, mulsum conducere potest. & subinde fatali communione naturæ et ruinæ tandem obruiatur est necesse. Sic ut totus hic labor nostri in ueteri illius versi reprehensione incurreat: videatur:

Todu[m] παρεπημονή γράψαντες τούτην την έργα,
Τοῦτο έργον δια παρεπημονήν εκπονήσεισθαι.

MATTHAEI VVESEMBECII
COMMENTARIUS
IN DIGEST. LIB. I DE IVSTI-
TIA ET IVRE. TIT. I.

1. <i>Combinatio iustitiae.</i>	<i>& quid sit particularis.</i>
2. <i>Finitus iurisprudentia, & medius ad finem decessio-</i>	<i>ni. Divisio & species iustitiae particularum.</i>
3. <i>Vnde dicta sit iustitia, & quam variè accipiat-</i>	<i>re. De iustitia distributiva, quid sit, quæ rini can-</i>
<i>ur.</i>	<i>se, iustitia, iustitia, contraria.</i>
4. <i>Triplex iustitiae universalis definitio.</i>	<i>De iustitia conservativa, quid sit, quæ conser-</i>
5. <i>Divisio, partes & species.</i>	<i>vatio, affinitas, contraria.</i>
6. <i>Causa efficiens.</i>	<i>Juris unde dictum sit: & quid sit, & quotplex.</i>
7. <i>Aliuria in qua, & circa quam.</i>	<i>De iure naturali.</i>
8. <i>Forma, finis & effectus.</i>	<i>De iure gentium.</i>
9. <i>Cognitio & contraria.</i>	<i>De iure simili.</i>
10. <i>Differentia iustitiae universalis & particularis;</i>	<i>De aquitatu.</i>

Nec solum iustitia, sed etiam iustitiae principio in me quo res ea fuisse, acq. collimat, prosp. retendit. Quod iustitia vellitigare prudenter, & aperire solerter debet. Quernad non dum enim vi-
tores, qui & certari metuam proprie, & semitam que eō reclāferat, probē cognitam habent, minus abutitare possunt: sic in doctrinia artium tradendis,
cum initio suis cōmūc disciplinae proponit, & apta subinde methodo, co-
modaque discendi facultate, quecumq; eō sine errore perduere queant, com-
moustrantur: sicut, ut in tota deinceps institutione hallicinari minus & impingere discentes pos-
sunt. Eandem viam iustitentes nostri complices, primò suam huius doctrine ostendunt: tum
compositum ac definitum methodo, à summis principiis artis, iuxta seriem & naturalem ieratum
ordinem, prōgredientes, & ex simplicibus coniuncta, ex ante cōdetribus consequentia extren-
tes, ad finem, quem iustitio ostenderunt, pertinēt: de quali manu ducentes, à caecisibus ad tactum
visus, huius artis, recte itinere studiolos trahuntur.

2. Ut tantum artis Medicæ finis est, conservare & restituere sanitatem: medium seu officium, prafer-
vare à morbis, & curare apponit ē ad sanandum sic iurisprudentiz finis est, cōseruare in vita ciuili
iustitiam, que est quasi sanitas politiarum. Cic. labia. de Orat. Sit in luce, inquir, ciuili finis hie legi-
gitimè atq; virtutē in rebus causisque ciuitatis, equalitatis consecratio. Postò mediūn quo id ob-
tineti potest, est ius nolle, & quid quāq; in te iustum, iniustum, & quale, iniquale sit, ratione & au-
dio exquirere: idēq; ex quāq; atq; cognitum scientes reddere, & in vīnum fori publicū educe-
re, ac omnibus tetū huiusmarum actionibus, cum publicis ius primariis, regis atq; equabilitate ac-
comodate. Quocirca disputat initio nostri de iustitia, tanquā de causa & fine artis: tum in genere
de principiis, partibus ac speciebus iuris: quae principes viae sunt, quibus ad iustitiam iter; primāq;
clementia ac fundamenta, vnde per cuiuslibet paulatim progrediō, iuris artis extinuitur. Postò vult
in reliquo disciplinis quāq; in foribus suis etiāq; indicari: non tamē analytice sive opus
extrui vultat ēst, sed ad cōpositum ac definitum methodum, quæ maximā dūcēndā docen-
dūm est accōmōdata, tota plarimum explicatio iustitiae nostrae iuris cōpositore, conten-
ti initio digrīm intendit in finem iurisprudentis, qui est iustitia, statim ad principia rediens &
naturam rerum secutus, à prius in iuris elementis, ac universalibus principiis progrediētis, arteb^a b. Pater. lib. 1. cap. 29.
iuris compenit: opusq; Padeclarum totum, ex partium omnium naturali serie apratū invenit & *la. Insti-
tutio. 1.*
& cōsiderat: quāq; singularium partium ita innotescit definitionib; & divisionib; postexunt *d. form. de verb. signif.*
& absoluunt: ex integratore sua huius Operis serie ac concordatione, facile intelligi potest. *e. Et om. ob. iudic. pro-
p. inc. 1. auct.*
3. Iustitiam fab eo dicta cōsiderat. *la. q. vim iustitiae loco manus, quid in ea ius iustitiae habitor,*
qui vult iustitiam esse dictam, qualis iuri statum, quod in ea iuri constat. Simpliciter & stoliditer, a iure
iustitiae iustitia iusta est, addita particula *re iusticii* est a mēsto mortali, iustitia, iusto letri,
Letitia: & si qua sunt similia. Itaq; recte No. 69. ex re ipsa, hoc est, ex iure quod estq; quatenus iura
est, tribuit, tribuit et nomen, & iustitia dicibit. Iustitia potius vox hac in disputacione legali
& politica, legaliter etiā accipi debet: videlicet de iustitia operi, seu obedientia superiori debet,
sine de ordine, quo que iustitiae sunt superiori parentes & obsequuntur. Etenim verba iocundata
sobiestant iustitiae, accipiuntur: & talia sunt subiecta, qualia permittant ar esse à predicatoris.

Praedictarū autē hic de iustitia, quod sunt etiāq; tribui. Sequens est igitur, subiectum iustitiae *b. 1. p. 6. in lib. gl. quis sa-*
vocabulū, de iustitia operi, quæ in agendo tribuendōq; versatur, interpretari. Ut autē iustitia *ri. legat. 1. 1. de his qui*
duplex est sic & iustitia hac in significacione bifari accipitur. Contactorū enim eadē est & iustitiae *sunt iuri vel alio iur.*
disciplina. Alia namq; per obbet esse iustitiae, ut iacalit, Grecis *argos* seu *ēdē* est: quae est volebantis *1. Ann. 5. Ann. Ethic.*
imbedientia & contumacia, cōtempnū, emiū ex agendo legiqualis est in Cyclopiis, qui inea *lib. 2. cap. 3. 4.*
negat sibi nata. Alia iustitia partcularis, est defraudatio, refraction, quæ erit in his esse potest, q. *1. R. 1. 1. 8. & 1. 8.*

MATTHAEI
VVESENBECKII *autore Sammatio*
IN
CODICEM D. IVSTINIANI
COMMENTARIUS,

Cum Rerum & Verborum INDICE copiosiss.

*infante con 2
expugnatoria de 1640
et missa del 1591
frat. *B. B.*
Anno 1640*

L V G D V N I,

APVD L V D O V I C V M C L O Q V E M I N , ET
S T E P H A N V M M I C H A E L E M .

M . D . L X X V I

DE SA LIBRA COD. LIBRA
MATTHAEI VVSENBECII
IN CODICEM IUSTINIANEUM
COMENTARIUS.³⁴

De novo Codice faciendo. Constitu.

* Confessio propositi: AB EIS FORMA CIVIS
* Materia.

SIC VIT perpetuissimum Edictum, & que interpretatione de Iustis commentariis sum-
psum, quoniam non vetus, quatenus vnum habet in Pandectis digni tantum magis
per suos iuris arbitrios curavit: ut non solum, quod post dictum istud, & post
adversarios, & eorum constitutionibus invenit, quoque his ac nequa partim eminere
possunt, rursum suppletur, ut in vno Codicem aptum atque combitum contrahatur, in
eum enim: nus ad eam adiunxit potissimum, anque arbitrius, Ioannes, Leontius, Photius, Balduinus, Leo
I. & Libanius, Constantius, Theophilus, Diocletius, & Prætentinus, amplerius & experientius
rogantibus mandat, cu[m] Imperio collationes partim coacte, dilatae, menses, contracte in Coel-
tibus suis Gregoriano, Hormogenoano, Theodosiano, & Iudeoano exstant parum pristinæ, incerta authori-
tate per manus hominum vagiuntur, sic, ut emendatione & consonantia cum consensu iuris necessitas
ipso forent ipsi dilescentes, ut collatis operis ex omnibus certum disponatur Repub. vni Juris
cum colligantur & locutis ab aliis, superfluis, superfluis, & contractis, nisi quoniam distinctione, hoc est,
dilatatione & conciliati p[ro]ficit breuique ac clara sermone, mutatis etiam verbis ac sententiis prioribus
sancto auct. sibi opus erit, in vno Codicem, volumine & consonantiam sub r[ati]o[n]e & titulis
ad aliosque temporalia quibus que que constitutione facta est, & auctorem, a quibus facta est, quoniam
quiesceri posse, notacione ita liquidum deincepsus Cœlarium est, rebusque consuetis in com-
muniu[m] quia in illa intermixta & ambigua iuris & facti causis perlinire, & iuris differet perpli-
catus ipso. Satis explicatione commixtabas.

De Iustinianeo Cod. confirmando. Const.

* quando Codex fuit.
* Que collationes quoniam diligenda.

* Et post Codicem.

Potius quoniam ergo de praestituto Iustiniani Codex altero, ex uno crevut erat anno, ut ex data his
qui constitutis intelligi posset: nemis f. anno & ex se supradicto Iudicio, ab illis, quos modo nominum
mus, & in positib[us] suis, & Principi oblati, & ceteris, in illo hac constitutione publicatum con-
firmatur quae t[er]tius prædictus cum communibus, sicut Imperio constitutem, pro iure Cœlario
suum v. dare, & ex eo tantum constitutiones Peiniorum ad cœlum causatum allegati, iuris ut
li debitanose energe sed, vel ex eo quod quodcumque line dic & cof. additent, nec enim nos esse tem-
porum in omnibus iuribus potest, sed quoniam certas personas rescripte, cum omnes generali con-
stitutionem vim obtineant, & non h[ab]ent iuris, ut C. de legib[us], & si que earundem detractis vel a dictis vel
permutatis verbis aut sententiis, quod necessitas compositionis iuridam postulabat, tunc pollici-
fiunt, ut non licet eas ex veterum libris aliter retractare. Sed cum deinceps v. nulli, prædictione in autin-
terpretatione communitate, non minus eam iuribus advertere. Nam bis omnibus prioribus
etiam si iuris ac constitutionibus, voluit Imper. detegere, non tam ea claram priuilegias: & pre-
nam f. illi deinceps iuris, qui alios ab his constitutiones (quz omnes semel abrogatae hac legge sunt)
vel hasce de veterum libris aliter allegaret, qui in paulo ante declaratum est, ut de lectio[n]e prius con-
stitutionis plius intelligatur.

De emendatione Codicis D. Justiniani, &

SECONDA EIVS ADITIONE. CONSTIT.

* Oretio & crux secunda editionis.

* Tempus & efficiens.

* Nonnullarum ratione separatur a Codicis statu.

Cum post editum istum Codicem responsa Iuris. & has omne perpetua Edicta vetus in Pandectas

inter se: non veterum L. C. dilatationes, quoniam sequuntur decisiones, eorum ad modum fecerit, non

autem constitutiones pro vnu in cœlum negotiorum prouidit, & ceteris.

Nonnullum titulum ex dicto Codicis corporis vagabantur, incessanter existimauit, ut eadem sub competentibus titulis & dicti-

julierentur. Quies rectores togatis, fatis impinguos, fons iuris, ut quid in lice recognitione emuni-
dandum, & dendrum, & arborib[us]. Codici videtur ad ex reperita p[ro]le iuste suetum atque Codicis

in nichorem magis que iuste, & cum Pandectiam, edictis congreuentem renderentur. Quod t[er]tius

edictum est, eundem iuribus octavo Imperio, cui annis ex data intelligitur publicatio, ac priore

absoluta, fiducia in tempore regnare iusta. Ceterum tunc in qua iuribus, conditum possideret, quas v[er]sus posse-

laretur, post hoc & dnum exemplum, ut prius Codex deinceps rectificaretur, atque ita vim & aut. ostentare